

NR 06/135 CZERWIEC 2022

BEZPŁATNY MIESIĘCZNIK

SILESIA

TRAM NEWS

ISSN 2299-2790

Nakład: 10 000 egz.

INWESTYCJE

Inwestycje tramwajowe w Katowicach

>>> str. 3

SPACERY PO REGIONIE

Wieś z przeszłością miasta

>>> str. 6-7

ROZMAITOŚCI

Sosnowiec obchodzi 120-lecie

>>> str. 8-9

Światowe Forum Miejskie zagościło w Katowicach

>>> str. 2

Fot. Marcin Bulanda

Jedźmy razem

Przez kilka ostatnich dni czerwca Katowice pełnią rolę gospodarza Światowego Forum Miejskiego, najważniejszego wydarzenia na świecie poświęconego rozwojowi miast. Myślę, że dla mieszkańców Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii powinien to być powód do dumy. Warto wiedzieć, że Program Narodów Zjednoczonych do spraw Osiedli Ludzkich UN-Habitat uznał Katowice za „wspaniały przykład regeneracji miasta”, na którym można budować przyszłość! Każdy może być uczestnikiem Forum. W Katowicach odbywa się wiele wydarzeń otwartych dla mieszkańców, warto wziąć w nich udział.

W czerwcowym wydaniu gazety piszemy także o innym ważnym mieście w naszej Metropolii, tym razem w kontekście historycznym. Okazja jest wyjątkowa, 120-lecie nadania praw miejskich w tym roku obchodzi bowiem Sosnowiec. Tekst na ten temat zamieszczamy na stronach 8 i 9.

O tym, jak ważnym zagadnieniem w procesie zrównoważonego rozwoju miast jest komunikacja publiczna, nie trzeba chyba nikogo przekonywać. W działania te doskonale wpisuje się realizowany przez Tramwaje Śląskie uniwersalny projekt inwestycyjny, który obejmuje modernizację i rozwój infrastruktury tramwajowej oraz zakup nowoczesnych tramwajów. W czerwcu rozpoczęła się realizacja części infrastrukturalnej III etapu tego projektu – podpisaliśmy umowy na przebudowę torowisk w katowickich dzielnicach Dąb i Załęże (informujemy o tym na str. 3). Ponadto zawarta została umowa na modernizację torowiska na ulicy Katowickiej w Świętochłowicach (szczegóły na str. 5). Wiele dzieje się także na innych placach budowy, co odnotowujemy w comiesięcznym raporcie na str. 4.

Wśród tematów, które wybraliśmy do tego numeru, nie mogło oczywiście zabraknąć czegoś w nastroju urlopowym. O urokach Pilchowic w powiecie gliwickim piszemy na str. 6 i 7, zapraszając na wycieczkę w te okolice, a wakacyjną krzyżówkę oraz kolorowaną dla najmłodszych znajdują Państwo tradycyjnie na str. 12.

Życzę słonecznej lektury i udanego wypoczynku!

Bolesław Knapik
Prezes Zarządu Spółki Tramwaje Śląskie S.A.

Światowe Forum Miejskie zagościło w Katowicach

Światowe Forum Miejskie (World Urban Forum) to prestiżowa międzynarodowa konferencja organizowana przez ONZ-Habitat w celu rozwoju obszarów miejskich i osiedli ludzkich. Jest to najważniejsze globalne wydarzenie dotyczące polityki, transformacji i rozwoju miast. 11 Forum odbywa się w dniach 26-30 czerwca 2022 r. w Katowicach.

Światowe Forum Miejskie odbywa się co dwa lata i gości ponad 20 000 uczestników reprezentujących rządy, regiony, miasta, organizacje pozarządowe i instytucje finansowe. Ostatnia, dziesiąta edycja miała miejsce w 2020 w Abu Zabi – stolicy Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Poprzednie dwa spotkania odbyły się w Kuala Lumpur w Malezji i Quito w Ekwadorze. W listopadzie 2018 r. Katowice zostały wybrane na polskiego kandydata na gospodarza konferencji zaplanowanej na 2022 r. 20 maja 2019 r. UN-Habitat ogłosiło, że Katowice będą gospodarzem jedenastej edycji.

Przedstawione przez ONZ cele są niezwykle ambitne i stawiają przed miastami poważne wyzwania. Z jednej strony stanowią kontynuację Mileńskich Celów Rozwoju, zwłaszcza w obszarach, które nie zostały wówczas osiągnięte, z drugiej znow – zostały przygotowane na podstawie wyników przeprowadzonych wcześniej konsultacji społecznych, przy zaangażowaniu wielu podmiotów na świecie, których głosy koncentrowały się na potrzebach najbardziej potrzebujących i najsłabszych jednostek. Co nie mniej ważne, cele zostały opracowane z poszanowaniem prawa międzynarodowego oraz bazują na Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, międzynarodowych traktatach dotyczących praw człowieka oraz innych dokumentach strategicznych.

- Podczas jedenastego Światowego Forum Miejskiego będziemy angażować się w dyskusję o problemach współczesnych miast. Analiza działań realizowanych w Katowicach na wielu płaszczyznach: społecznych, gospodarczych i środowiskowych, dokonana pod kątem opracowanych przez ONZ siedemnastu celów zrównoważonego rozwoju, pomogła wskazać te dziedziny, o których warto będzie porozmawiać podczas WUF11 – mówi Marcin Krupa, prezydent Katowic.

Podczas katowickiej konferencji WUF11 zostanie zaprezentowany „Plan działań dla miast”, który zostanie przygotowany w zgodzie z globalnymi celami zrównoważonego rozwoju. Będzie to katalog działań zmieniających miasta w zielone, dostępne i produktywnie miejsca.

- WUF11 jest szansą dla Polski na pokazanie społeczności międzynarodowej, w jaki sposób stara się osiągnąć zrównoważoną przyszłość miast i osiedli. Katowice są wspaniałym przykładem regeneracji miasta. Jestem przekonana, że możemy budować na tym przykładzie i podzielić się tymi doświadczeniami w 2022 roku – mówiła podczas jednej z konferencji prasowych Maimunah Mohd Sharif, dyrektor wykonawcza Programu Narodów Zjednoczonych do spraw Osiedli Ludzkich UN-Habitat.

Źródło: wuf11.katowice.eu

W trakcie trwania Światowego Forum Miejskiego w Katowicach uruchomiona została specjalna linia tramwajowa S obsługiwana taborem zabytkowym typu N, która do 30 czerwca kursuje w relacji: Katowice pl. Wolności - Koszutka Stłeczna pętla

Fot. Aleksandra Starosta

SILESIA
TRAMNEWS

Wydawca:

Agencja Mediów Lokalnych mediaL
41-500 Chorzów, ul. Katowicka 105/2, tel. 32 2413 374

Redaktor naczelny: Waldemar Kosior
Redaktor wydania: Andrzej Zowada

Druk:

POLSKA PRESS Sp. z o.o.

Za treść ogłoszeń redakcja nie odpowiada

Zdjęcia: Tramwaje Śląskie S.A.

Inwestycje tramwajowe w Katowicach Rusza modernizacja torowisk w Dębie i Załężu

W pierwszej połowie czerwca podpisane zostały umowy dotyczące przebudowy torowisk w dwóch katowickich dzielnicach – Dąb oraz Załęże. Pierwsze prace już trwają.

W ekspresowym tempie wystartowała inwestycja w Dębie. 8 czerwca podpisano umowę, 9 czerwca przekazano plac budowy a dwa dni później rozpoczęły się prace. Jest to pierwsze zadanie infrastrukturalne w ramach etapu III projektu inwestycyjnego spółki Tramwaje Śląskie S.A. Roboty w katowickiej dzielnicy Dąb potrwać 4 miesiące. Wartość podpisanej umowy wynosi ok. 4,7 mln zł netto (ok. 5,8 mln zł brutto).

Etap III „Zintegrowanego Projektu modernizacji i rozwoju infrastruktury tramwajowej w Aglomeracji Śląsko-Zagłębiowskiej wraz z zakupem taboru tramwajowego” współfinansowanego przez Unię Europejską pierwotnie miał obejmować budowę linii tramwajowej na południe Katowic. Gdy jasne stało się, że realizacja tej budowy w bieżącym projekcie nie będzie możliwa, Spółka zmieniła zakres etapu III. W jego ramach do realizacji przygotowane zostały 4 zadania infrastrukturalne na terenie miasta Katowice. „Przebudowa torowiska tramwajowego wzdłuż ul. Chorzowskiej w Katowicach na odcinku od ul. Złotej do ul. Dębowej” jako pierwsze weszło w etap realizacji. W postępowaniu przetargowym generalnym wykonawcą prac wybrana została firma TOR-KAR-SSON z Warszawy. Inwestycja obejmie modernizację dwutorowej linii tramwajowej na odcinku długości około 400 metrów (tj. około 800 metrów toru pojedynczego) od przystanku Dąb Kościół do skrzyżowania z ul. Złotą wraz z przebudową sieci podziemnych, budową peronów przystankowych z wiatami oraz sygnalizacji świetlnej z priorytetem dla tramwajów.

Z kolei 13 czerwca 2022 roku podpisana została umowa na przebudowę torowiska w Katowicach Załężu, gdzie zmodernizowane zostanie torowisko od

przystanku Wiśniowa do skrzyżowania z ul. Bracką. Prace mają potrwać do 6 miesięcy, a zrealizuje je krakowska firma KZN Rail.

Zadanie pn. „Przebudowa torowiska tramwajowego wzdłuż trasy im. Nikodema i Józefa Renców w Katowicach na odcinku od ul. Wiśniowej do ul. Brackiej” jest także elementem etapu III projektu inwestycyjnego spółki Tramwaje Śląskie S.A.

– Wydaje mi się, że to jedno z prostszych do realizacji zadań w naszym projekcie inwestycyjnym. Torowisko jest wydzielone, przebiega w miejscu, gdzie pod ziemią nie powinno być kolizji z obcą infrastrukturą, a do tego jest tu sporo miejsca wokół torowiska. Firma KZN Rail już nie raz pokazała, że jest solidnym wykonawcą, tym bardziej liczę na to, że prace w Załężu przebiegać będą sprawnie, szybko i przyniosą oczekiwany efekt – powiedział Bolesław Knapik, prezes Zarządu spółki Tramwaje Śląskie S.A. Tym oczekiwanym efektem jest przede wszystkim znaczące ograniczenie hałasu, który jest uciążliwy dla okolicznych mieszkańców i podniesienie komfortu jazdy dla pasażerów tramwajów.

Odcinek dwutorowej linii tramwajowej przeznaczonej do przebudowy liczy około 760 metrów długości (tj. około 1.520 metrów toru pojedynczego). To fragment znajdujący się między zmodernizowanym w ramach poprzedniego projektu inwestycyjnego odcinkiem torowiska wzdłuż ul. Gliwickiej oraz przejazdem przez ul. Bracką.

Całość prac powinna zostać wykonana w terminie do 13 grudnia 2022 roku. Wartość podpisanej umowy wynosi ok. 9,3 mln zł netto (ok. 11,4 mln zł brutto).

aZ

Fot. Aleksandra Starosta

Katowice, ul. Wiśniowa

13 czerwca 2022 zawarto umowę dotyczącą modernizacji torowiska w Katowicach Załężu

WIADOMOŚCI Z PLACU BUDOWY

w Bytomiu:

- Trwają prace projektowe dla inwestycji na ul. Piekarskiej i Sądowej.
- W przetargu dla zadania modernizacji torowiska od centrum do zajezdni Stroszek uprawomocniła się decyzja o wyborze wykonawcy. Umowa ma zostać podpisana na przełomie czerwca i lipca.

w Chorzowie:

- Na ul. 3 Maja na odcinku Katowicka – Floriańska ułożono ostatnie elementy torowe i wykonano nawierzchnię jezdni, po czym wznowiono dwukierunkowy ruch kołowy. Na odcinku Floriańska – Janasa trwa układanie torowiska w płytach, a na fragmencie Janasa – Żołnierszy Września trwają prace gazowe, niebędące częścią kontraktu.
- Na ul. Hajduckiej wykonawca zakończył prace. Ruch tramwajów został wznowiony 11 czerwca, a 27 czerwca rozpoczęła się procedura odbiorowa.
- Wyłoniono wykonawcę prac dla zadania od wiaduktu przy Hucie Kościusko do ul. Metalowców. Umowa ma zostać podpisana na przełomie czerwca i lipca.

w Dąbrowie Górniczej:

- Na odcinku Kasprzaka – al. Róż ułożone jest torowisko klasyczne, bez przejazdów drogowo-torowych. Posadowiono ok. 50% słupów trakcyjnych. Zdemontowana jest infrastruktura pętli przy Urzędzie Pracy. Na odcinku od al. Róż do Pałacu Kultury Zagłębie wykonawca realizował prace ziemne.

w Katowicach:

- Na zadaniu wzdłuż ul. Grundmanna wykonawca rozpoczął prace od demontażu mostu nad Rawą. Trwa przebudowa gazociągu od strony ul. Chorzowskiej.
- Od 11 czerwca trwa przebudowa torowiska wzdłuż ul. Chorzowskiej na odcinku Złota – Dębowa. Prace realizowane są na torze północnym – wykonawca rozebrał stary tor i przystąpił do prac ziemnych.
- Dla zadania przebudowy torowiska wzdłuż ul. Gliwickiej na odcinku Wiśniowa – Bracka umowa została podpisana 13 czerwca.

w Mysłowicach:

- W związku z bardzo małym postępem robót Inżynier Kontraktu podejmuje starania w celu zintensyfikowania działań generalnego wykonawcy.

w Sosnowcu:

- Budowa nowej linii w Zagórzu przebiega zgodnie z planem. Przy rondzie Jana Pawła II trwa budowa torowiska oraz układanie podbudowy pod układ drogowy. Drugi segment wiaduktu w ciągu ul. Braci Mieroszewskich jest gotowy, trwa budowa nasypu. W budynku podstacji trakcyjnej trwają prace przy wylewkach i tynkach.
- Na zadaniu wzdłuż ulic gen. Andersa i 1 Maja wykonawca prowadzi prace wzdłuż ul. 1 Maja, gdzie trwa układanie rusztu torowego oraz budowa kanalizacji kablowej do zasilania trakcji.
- Dla zadania wzdłuż ul. Wojska Polskiego trwa demontaż starej infrastruktury.
- Na ul. Małachowskiego wykonawca ułożył płyty torowe i zamontował szyny na ok. 50% zakresu, na którym nie było kolizji z zakresem miejskim inwestycji.

w Świętochłowicach:

- Wzdłuż ul. Łagiewnickiej przebudowywana jest sieć wodociągowa oraz sieci teletechniczne. Wykonawca na części zakresu wykonał koryto i ułożył

stabilizację pod przyszłe torowisko oraz rozpoczął budowę fundamentów pod słupy trakcyjne.

- Dla zadania modernizacji torowiska w ul. Katowickiej od granicy z Chorzowem do ul. Żołnierskiej podpisano umowę z generalnym wykonawcą prac. Inwestycja realizowana będzie w formule projektuj i buduj.

w Zabrzu:

- Na zadaniu w Mikulczycach na odcinku DK88 - Chopina wykonane jest ok. 90% torowiska oraz wszystkie fundamenty pod słupy trakcyjne. Na odcinku Cieślaka - Poniatowskiego oraz Brygadzystów - Lipowa wykonawca przygotował podłoże i układa płyty torowe. Zdemontowany został stary most nad Potokiem Mikulczyckim - trwa przygotowanie podłoża pod palowanie przed budową przyczółków nowego mostu.
- Dla zadania w ciągu ul. Wolności na odcinku browar – elektrociepłownia wykonawca ułożył stabilizację koryta i warstwę kruszywa pod tor klasyczny. Na odcinku Zaborze pętla – Ruda Klary trwały prace ziemne przy korytowaniu.

Sosnowiec, ul. 1 Maja

Zabrze, ul. Tarnopolska

Dąbrowa Górnicza, al. Piłsudskiego

Wszystkie wymienione w tekście inwestycje, związane są z Projektem pn.: „Zintegrowany Projekt modernizacji i rozwoju infrastruktury tramwajowej w Aglomeracji Śląsko-Zagłębiowskiej wraz z zakupem taboru tramwajowego” współfinansowanym przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w perspektywie UE 2014-2020.

Fundusze Europejskie
Infrastruktura i Środowisko

Rzeczpospolita Polska

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Startuje ważna inwestycja tramwajowa w Świętochłowicach

Zdjęcia: Tramwaje Śląskie S.A.

Po zakończeniu przebudowy torowiska wzdłuż ul. Chorzowskiej, w Świętochłowicach szykuje się kolejna ważna inwestycja tramwajowa. Tym razem gruntowną modernizację przejdzie torowisko wbudowane w jezdnię ul. Katowickiej na odcinku od granicy z Chorzowem do ul. Żołnierskiej.

Torowiska wbudowane w jezdnie ulic Armii Krajowej i Wolności w Chorzowie zostały przebudowane przez spółkę Tramwaje Śląskie S.A. w ramach projektu inwestycyjnego w poprzedniej perspektywie finansowej Unii Europejskiej. Zakresy obu tych inwestycji kończyły się na granicy ze Świętochłowicami. – Naturalnie następnym krokiem na naszej inwestycyjnej drodze jest modernizacja torowiska już na terenie Świętochłowic. Chcemy gruntownie przebudować fragment torowiska w jezdni ulicy Katowickiej, co pozwoli nam w nadchodzącym projekcie w nowej perspektywie kontynuować inwestycję już na samej Mijance i dalej do centrum miasta oraz na Zgodę – powiedział Bolesław Knapik, prezes Zarządu spółki Tramwaje Śląskie S.A.

W poniedziałek 6 czerwca 2022 roku w siedzibie Urzędu Miejskiego w Świętochłowicach, w obecności prezydenta Daniela Begera, Zarząd Spółki Tramwaje Śląskie S.A. oraz przedstawiciel konsorcjum wykonawczego firm: SPAW-TOR z Krakowa, Silesia Invest z Gliwic i Przedsiębiorstwa Usług Technicznych Grotex z Zabrze, podpisali umowę na realizację zadania pn. „Przebudowa infrastruktury tramwajowej w Świętochłowicach w ciągu ul. Katowickiej, od granicy z Chorzowem do ul. Żołnierskiej”. Inwestycja jest częścią „Zintegrowanego Projektu modernizacji i rozwoju infrastruktury tramwajowej w Aglomeracji Śląsko-Zagłębiowskiej wraz z zakupem taboru tramwajowego” współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w perspektywie UE 2014-2020. - Jednym z największych atutów Świętochłowic jest ich lokalizacja, a komfort życia mieszkańców powiązany jest z możliwością szybkiego

i skutecznego przemieszczania się do miast ościennych – zarówno transportem publicznym, jak i we własnym zakresie. Stawiamy na rozwój infrastruktury drogowej, której nieodłącznym elementem są również torowiska tramwajowe. Ten konkretny fragment jest tym istotniejszy, że inwestycja Tramwajów Śląskich pokrywa się z naszymi planami dotyczącymi rejonu tzw. Mijanki – mówi Daniel Beger, prezydent Świętochłowic, który jednocześnie podkreśla, że to kolejny z obszarów prac drogowych prowadzonych obecnie w Świętochłowicach.

Zadanie realizowane będzie w formule projektuj i buduj, co oznacza, że w pierwszej kolejności zadaniem generalnego wykonawcy będzie opracowanie dokumentacji projektowej, a następnie realizacja prac budowlanych. Będą one prowadzone na ok. 360-metrowym fragmencie ul. Katowickiej od granicy z Chorzowem do skrzyżowania z ul. Żołnierską, obejmując zakresem przebudowę torowiska tramwajowego (ok. 720 metrów toru pojedynczego) wraz z siecią trakcyjną oraz przebudowę infrastruktury podziemnej i drogowej. Zgodnie z zapisami umowy etap projektowy wraz z pozyskaniem niezbędnych decyzji administracyjnych ma potrwać maksymalnie 5 miesięcy, a etap budowlany kolejnych 9 miesięcy. Tym samym na początku sierpnia 2023 roku inwestycja powinna być ukończona. Wartość umowy przekracza 12,7 mln zł netto (ok. 15,7 mln zł brutto).

W ramach cyklu artykułów, który zatytułowaliśmy „Spacery po regionie”, zachęcamy do wspólnych wędrówek ścieżkami Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego. Są to wyprawy niezwykle - odwiedźmy interesujące miejsca i obiekty, które znajdują się blisko nas, po sąsiedzku albo nawet w naszym mieście, a dla wielu wciąż pozostają nieznane.

Wieś z przeszłością miasta

Widok na kościół i szpital

Pilchowice to gmina wiejska w powiecie gliwickim. Miejscowość ma nie tylko bogatą historię, jest też pięknie położona – w otoczeniu lasów, w dolinie rzeki Bierawki. Idealne miejsce na rodzinną wycieczkę.

Pierwsza wzmianka o jednej z największych wówczas wsi na Śląsku, założonej na prawie niemieckim, pochodzi z 1305 roku. Początkowo była własnością biskupów wrocławskich, a następnie przeszła w ręce świeckich możnowładców i rycerstwa. Jej nazwa prawdopodobnie pochodzi od zamieszkałej tutaj rodziny Pilch. Od XVI do początków XX wieku Pilchowice posiadały prawa miejskie. Miastem zarządzał podległy właścicielowi dóbr burmistrz, który do pomocy miał dwóch członków Rady. Razem tworzyli oni tzw. magistrat miasta. Odbýwały się tu cotygodniowe targi oraz cztery razy w roku jarmarki.

Przez blisko dwa stulecia - od XV do XVII wieku - właścicielami Pilchowic byli kolejni potomkowie rodziny von Holyh, która otrzymała czeskie szlacheństwo w 1593 roku. To za ich rządów zbudowana została siedziba rodowa w postaci zamku obronnego, otoczonego fosą i wałami. Na przełomie XVII i XVIII wieku Pilchowice krótko były w rękach

rodu Reischwitzów, a następnie weszły w skład dóbr zakonu cystersów z Rud. W 1726 roku wieś zakupił właściciel państwa rybnickiego - hrabia Emanuel Wengersky (Węgierski), który w drugiej połowie XVIII wieku w miejscu zamku wznosił stojącą do dzisiaj barokowo-klasycystyczną rezydencję dworską. Po okresie powstań śląskich, plebiscycie i podziale Górnego Śląska, miejscowość znalazła się w granicach Niemiec, a w okresie od 1936 do 1945 roku nosiła niemiecką nazwę Bilchengrund.

Od około 1290 roku Pilchowice są siedzibą parafii, w której pierwotnie stała drewniana świątynia, o czym świadczą dokumenty z 1335 roku. Obecnie w centrum wsi stoi kościół parafialny pw. Ścięcia Jana Chrzciciela, wzniesiony z fundacji rodu Wengerskich w latach 1778-1780. Od tego miejsca rozpoczniemy nasz spacer po Pilchowicach.

Jest to jednonawowa, późnobarokowo-klasycystyczna świątynia, wzniesiona przez budowniczego Krzysztofa Worbsa. Do kościoła prowadzą

schody, a przed nimi ustawiona jest Boża Męka - krzyż kamienny pochodzący z 1886 roku. Od zachodu do korpusu budowli przylega wieża, nakryta hełmem. Od wschodu natomiast usytuowane jest półkoliste prezbiterium. W ołtarzu głównym znajduje się XVIII-wieczny obraz, przedstawiający ścięcie św. Jana Chrzciciela, a będący kopią malowidła Michała Willmana - „śląskiego Rafaela” z wrocławskiego kościoła św. Wincentego. W ołtarzu umieszczono również figury św. Piotra i Pawła, zaś nad malowidłem - w promienistym nimbie - oko Opatrzności Bożej. Na szczególną uwagę zasługują także: klasycystyczna chrzcielnica, późnobarokowa ambona z około 1780 roku oraz prawy ołtarz boczny z figurą Najświętszego Serca Pana Jezusa. Na chórze znajdują się szesnastogłosowe organy, pochodzące z lat 60. ubiegłego wieku. Kościół otoczony jest cmentarzem parafialnym, na terenie którego zachowało się wiele zabytkowych nagrobków, m.in. cesarskiego oficera Thomasa

Kościół Ścięcia św. Jana Chrzciciela

Tomatisa z 1823 roku. Obok cmentarnej kaplicy wniesiona została grota Matki Bożej, a na pobliskim skwerze natknijemy się na kamienny krzyż. Wychodząc z kościoła, na przyszpitalnym murze, zauważymy tablice pamiątkowe poświęcone mieszkańcom poległym w czasie działań I wojny światowej 1914-1918. Po przeciwnej stronie świątyni znajduje się dawny budynek wiejskiej szkoły (z 1780 roku), a także XVIII-wieczny budynek plebani. Tuż przy parafialnym kościele, ponad 200 lat temu, wzniesiony został szpital wraz z klasztorem bonifratrów - zakonników specjalizujących się w opiece nad chorymi. Pierwsi zakonnicy przybyli do Pilchowic już w 1794 roku i początkowo mieszkali w zamku. Klasztor wzniesiony został z fundacji Antoniego Wenzla z Rybnika, w latach 1802-1814. W 1879 roku obiekt został rozbudowany o neogotyckie skrzydło, z licznymi neogotyckimi elementami dekoracyjnymi, takimi jak: attyki krenelazowe, wieżyczki czy sterczyny. W środkowym ryzalicie dostrzeżemy figurę św. Józefa z Dzieciątkiem Jezus. Przed wejściem, na dziedzińcu, stoi krzyż kamienny z 1879 roku. Do strony wschodniej klasztoru bonifratrów dobudowana została w 1859 roku szpitalna kaplica. Szpital wraz z klasztorem - na życzenie fundatorów - otrzymał wezwanie św. Anny. Jej obraz, będący darem papieża Piusa IX, znajduje się w ołtarzu kaplicy.

Wnętrze kościoła parafialnego w Pilchowicach

Podczas pierwszej i drugiej wojny światowej obiekt służył jako szpital wojskowy. W 1951 roku placówkę szpitalną upaństwowiono i odebrano bonifratrom. Jednak od 1953 roku wznowiono w niej działalność leczniczą, tworząc szpital przeciwgruźliczy, który działa do dzisiaj jako Szpital Chorób Płuc im. św. Józefa.

Kolejnym znaczącym obiektem zabytkowym w Pilchowicach jest dzisiejsza siedziba Urzędu Gminy, znajdująca się przy ul. Stanickiej. Ratusz mieści się w barokowo-klasycystycznym pałacu, pochodzącym z drugiej połowy XVIII wieku (1770-1780), wybudowanym na fundamentach XVI-wiecznego zamku przez rodzinę von Wengersky. W tym dwukondygnacyjnym budynku w latach 1858-1866 funkcjonowało więzienie, natomiast od 1867 do 1922 roku - Seminarium Nauczycielskie. W 1922 roku urządzono w nim Dom dla sierot pw. św. Jadwigi Śląskiej, który w pierwszych latach działalności prowadzony był przez siostry Boromeuszki, a później przez siostry Jadwizanki. Przy sierocińcu funkcjonowała szkoła podstawowa, przedszkole i tzw. Szkoła Bieliźniarska, w której dziewczęta uczyły się gotowania i szycia.

Po przeciwnej stronie ulicy Stanickiej znajdują się zabudowania Domu Opieki Społecznej dla Dzieci i Młodzieży z niepełnosprawnością

Zabytkowy budynek probostwa

intelektualną, prowadzony przez Zakon Ojców Kamilianów. Za budynkiem rozpościera się Park im. ks. Konstantego Damrota, gdzie wśród ciekawej zieleni ustawiono parkową scenę, napowietrzną siłownię, plac zabaw i drewnianą altankę. Tuż przed wejściem do parku usytuowana jest tzw. Sala Damrota 5, w której mieszczą się m.in. gminny ośrodek kultury i sala ślubów.

Wracając w stronę kościoła i szpitala, po skręceniu w ulicę Dworcową, dostrzemy do Rynku z zabytkowymi zabudowaniami. Podczas spaceru można odetchnąć pomiędzy lipami i zatrzymać przy figurze św. Jana Nepomucena, pochodzącej z 1857 roku. Warto dodać, że w Pilchowicach znajdował się niegdyś proboszczowski drewniany spichlerz z XVIII wieku (zabytek został przeniesiony do Górnos Śląskiego Parku Etnograficznego w Chorzowie).

W pobliżu Rynku, przy ulicy Strażackiej, zobaczyć można charakterystyczne zabudowania Ochotniczej Straży Pożarnej, która w Pilchowicach założona została już w 1880 roku. Wśród innych zabytkowych budynków na specjalną uwagę zasługuje siedziba poczty, która działa w tym miejscu od 1863 roku.

Tekst i zdjęcia: Adam Łapski
Przewodnik turystyczny

Figura św. Jana Nepomucena na Rynku

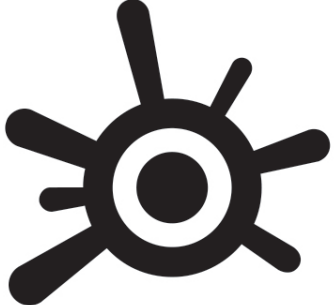
Urząd Gminy mieści się w dawnym dworze

Szpital w Pilchowicach - dawny klasztor bonifratrów

Tablice pamiątkowe na ogrodzeniu szpitala od strony wejścia do kościoła

Sosnowiec

łączy od 120 lat

10 czerwca (wg kalendarza juliańskiego), czyli 23 czerwca 1902 roku car Mikołaj II podpisał akt postanawiający: „Miejscowość Sosnowice powiatu będzińskiego, guberni piotrkowskiej z przylegającymi do niej miejscowościami utworzonymi na ziemiach dworskich posiadłości: Gzichowa, Sielce i wsiami włościańskimi: Stary Sosnowiec, Pogoń, Ostra Górka, Sielce, zabudowaniami Radocha, osadą Blumentala wraz z należącymi ziemiami Kolei Warszawsko– Wiedeńskiej, przekształcić w nieuzyskujące praw powiatu miasto o nazwie Sosnowice”.

W tym roku Sosnowiec obchodzi swój ważny jubileusz. 120 lat temu miejscowość nad Czarną Przemszą i Brynicą – wtedy jeszcze występująca pod nazwą Sosnowice – uzyskała prawa miejskie. Warto przy tej okazji przypomnieć najważniejsze fakty, które poprzedziły to wydarzenie.

Już w latach osiemdziesiątych XIX stulecia grupa wpływowych mieszkańców rozpoczęła starania o nadanie Sosnowicom praw miejskich. Formalne wnioski w tej sprawie zostały złożone w 1895 i 1896 roku. Ten ostatni zawierał nawet bardzo konkretną propozycję odnośnie nazwy nowego miasta, która na cześć świeżo koronowanego cara Mikołaja II miała brzmieć: Nikołajgrad. Niestety, nawet tak daleko idąca próba przypodobania się carowi nie przyniosła oczekiwanego rezultatu. Następnym ważnym posunięciem była wspólna deklaracja (z dn. 23 czerwca 1897 r.) najzamożniejszych obywateli dotycząca pokrycia kosztów powołania do życia niezbędnych miejskich instytucji. Byli to głównie przedsiębiorcy różnych branż i narodowości. Na uwagę zasługuje fakt, iż cudzoziemcy, którzy przyjeżdżali do Zagłębia robić biznesy, bardzo często przyjmowali rosyjskie obywatelstwo, co otwierało wiele drzwi i pomagało załatwić wiele spraw. Sosnowice końca wieku formalnie były wielokulturową ogromną wsią noszącą cechy średniej wielkości miasta. Dość dobrze ówczesną sytuację oddaje opis pióra niezastąpionego zagłębiowskiego kronikarza – Mariana Kantora -Mirskiego: „Okolo roku 1898 Sosnowiec, chociaż jeszcze był wsią, posiadał 6 hoteli: Victoria, Warszawski, Grand, Saski, Drezdeński i Niemiecki, dwa teatry – Zimowy na 600 osób i Letni na 700 osób, nawet dwa zakłady fotograficzne: braci Altmanów i Brodowskiego, dwie cukiernie: Roszkowskiego i Wiśniewskiego, pięć restauracji pierwszorzędnych: Zarzyckiego, Dajkowskiego, Hoinkisa, Berendta i Szymańskiego, w których kawior na misach podawano, a pieczywa za darmochę tyle, ile gości

Ulica Główna (1910 r.) – obecnie 3 Maja – widok od strony kościoła kolejowego w kierunku południowym. Na pierwszym planie hotel Warszawski. Światłodruk udostępniony przez Pałac Schoena Muzeum

Jedno z najstarszych zdjęć dworca. Doprowadzenie w 1859 roku Drogi Żelaznej Warszawsko Wiedeńskiej było jednym z głównych czynników rozwoju Sosnowca

mógł skonsumować i napchać w kieszenie. Hej, były to czasy, były!”.

Dla uporządkowania i lepszego kreowania kierunków rozwoju miejscowości należało pozbyć się statusu „największej wsi Europy” i uzyskać prawa miejskie. Nie wszystkim jednak było to na rękę. Istniały bowiem siły, które ponoć czerpały spore profity z istniejącego status quo. Poniższy tekst pochodzący z konspiracyjnej gazety Polskiej Partii Socjalistycznej „Górnik” (nr 2 z 1897 roku) w taki oto sposób tłumaczy kwestię opieszałości machiny urzędniczej: „Wiadomo że za miana Sosnowca, Sielc i Dąbrowy na miasto dla wszystkich jest pożądaną, bo pominąwszy, że carscy urzędnicy tak czy owak zawsze kraść będą, jednak urządzenia miejskie przydałyby się: bruki, latarnie, stróże nocni, którzy by pilnowali policji, aby do spółki z opryszkami nie rozbijała, dalej szpitale, rewizja zdrowotna mieszkań fabrycznych, itp. Niewielkie to rzeczy, ale każdy przyzna, że potrzebne (...)”.

Oprócz ogromnej biurokracji oraz wszechobecnego łapownictwa trzeba było dodatkowo zmierzyć się ze skutkami restrykcji nałożonych na Królestwo Polskie po klęsce powstania styczniowego. Co prawda, największa fala popowstaniowych represji już się przetoczyła, to jednak wciąż blisko było do czasów, gdy polskie miasta masowo były degradowane do statusu wsi. Sosnowiec miał zatem stać się pierwszym nowym miastem powstałym po 1863 roku. Nie było to zadaniem łatwym do zrealizowania. Trzeba było wykazać się sporą determinacją oraz umiejętnością i dyplomatycznym wręcz podejściem do sprawy. Zarówno determinacji jak i umiejętności tutejszym elitom nie brakowało, a wielokulturowy i międzynarodowy charakter Sosnowic mógł zadziałać tylko na korzyść.

Następnym genialnym pod względem strategicznym ruchem poczynionym

Plac Stulecia – popularna Patelnia na widokówce z czasów początku miasta. W głębi kadru znajduje się hotel Victoria, a za nim kamienica przy ul. Przejazdowej – obecnie Warszawska 10. W narożnej kamienicy (po prawej) funkcjonował hotel Warszawski – obecnej ul. 3 Maja 19

w 1900 roku było doprowadzenie do scalenia w jeden organizm gruntów wsi Pogoń oraz Starego i Nowego Sosnowca. Nad sołtysem tej supertrójwsi został Stefan Mrokowski – działacz społeczny i przedsiębiorca zarazem. Tak więc kolejne „papiery” zostały złożone, a przyszłe nowe miasto zyskało dodatkowe terytorium. Teraz należało uzbroić się w cierpliwość i czekać – pilnując jednocześnie, aby sprawa „nie przyschła”.

Jak widać, całymi latami trwała wymiana korespondencji pomiędzy „naszą” grupą inicjatywną, naczelnikiem powiatu będzińskiego, gubernatorem piotrkowskim, generałem gubernatorem warszawskim i minister-

Cukiernia Warszawska, założona w 1880 roku, jeszcze we wsi Sosnowiec. Znajdowała się w miejscu, gdzie obecnie stoi budynek pod adresem 3 Maja 15

stwem spraw wewnętrznych w St. Petersburgu. Koniec końców wielka biurokratyczna machina zrodziła wreszcie owoc, na który z utęsknieniem czekano w mieście – nie mieście nad Czarną Przemszą i Brynicą. 23 czerwca 1902 roku car Mikołaj II nadał Sosnowicom prawa miejskie. Dla ulokowanych na 19. kilometrach kwadratowych gruntów i liczących sobie ok. 60 tys. mieszkańców Sosnowic nadeszła nowa era.

**Źródło: Artur Ptasieński,
Centrum Informacji Miejskiej
www.kuriermiejski.com.pl**

Ulica Modrzejska. Po prawej odchodzi ulica Policyjna – obecnie Dekerta. W tle wieża kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP

Teatr Zimowy – obecnie Teatr Zagłębia. Widokówka udostępniona przez Pałac Schoena Muzeum w Sosnowcu

Widok od strony południowej na ulicę Główną – obecnie 3 Maja. Po lewej widzimy nieistniejące domy kolejowe, a po prawej charakterystyczne przeddomowe ogródki. Zdjęcie zrobiono jeszcze przed powstaniem budynków mieszczących m.in. legendarne kino Udziałowe (później Zagłębie) oraz słynny Savoy

W Sosnowcu w ciągu całego roku odbywa się wiele różnych okolicznościowych wydarzeń - od koncertów, przez wystawy, po mniejsze wydarzenia, m.in. w filiach Biblioteki Miejskiej. - W tym roku czeka nas jeszcze masa wydarzeń z okazji 120-lecia miasta, w tym urodzinowy koncert w formule Dni Sosnowca - mówił prezydent Sosnowca Arkadiusz Chęciński.

Dni Sosnowca odbędą się w dniach 16-18 września w Parku Sieleckim. W piątek 16 września na scenie zaprezentują się Enej, Mietall Waluś and Children of the Future, Prezesura x Prorok x Dj Roka oraz Basia Dratwińska. 17 września (sobota) wystąpią z kolei Agnieszka Chylińska, Dawid Kwiatkowski, Komodo oraz Daria. Ostatni dzień to Urodzinowy Koncert Jacka Cygana „Odnawiam dusze”. Wystąpią: Jacek Cygan, Stanisław Soyka, Andrzej Seweryn, Iryna Hubiak, Anna Jurkiewicz, Kamila Klimczak, Beata Rybotycka, Jerzy Filar i Marcin Januszkiewicz.

Drodzy Pasażerowie! Każdy z Państwa wie, że tramwaj jeździ po szynach. Większość jest też świadoma, że napędzany jest elektrycznością. Z pewnością jednak wiele elementów związanych z eksploatacją tramwaju może być dla Państwa nieznanych, niejasnych bądź niezrozumiałych. Zatem: Jak działa tramwaj? Na to ogólne pytanie postaramy się dość wyczerpująco odpowiedzieć na łamach „Silesia Tram News”.

Akwarium na torach

O wagonach serii 105N(a), które wizualnie znacząco różnią się od wagonów 13N(p) tzw. parówek i o ich układzie elektrycznym pisałem już przed miesiącem. Pora jednak nieco bardziej się na nich skupić, bo to wagony, które jeszcze niedawno dominowały na ulicach wszystkich polskich tramwajowych miast.

Zmiany wizualne były spowodowane nowymi trendami, które rządziły od lat 70 XX w. Zaokrąglone kształty zostały wyparte przez kanciaste formy z dużą powierzchnią szklaną. Tak też zmienił się wygląd naszego krajowego tramwaju – z owalnej „parówki” na kanciaste „akwarium”. Przydomek ten wagon otrzymał właśnie z powodu zwiększonej powierzchni zajmowanej przez szyby, sięgające aż po dach oraz dodanych małych szyb nad drzwiami i pod szybami czołowymi. Czteroczęściowe, składane, harmonijkowe drzwi (z 8 małymi szybami) zostały zastąpione dwuczęściowymi z 4 dużymi szybami. W celu zwiększenia wentylacji wprowadzono w górnej części duże przesuwne okna oraz 5 dużych luków (otworów) dachowych (jeden nad motorniczym).

Miękkie siedzenia zostały zastąpione przez fotele kubełkowe wykonane z tworzywa sztucznego z charakterystycznym pionowym rowkiem na środku i małymi otworami. Były zdecydowanie wytrzymalsze i łatwiejsze do utrzymania w czystości, niestety mniej wygodne (do dziś pozostały już tylko w kilku wagonach). Nowością w tamtych czasach były jarzeniówki, zamontowano ich pod sufitem aż 10, w późniejszym okresie (od 105Na) zmniejszono ich ilość do 6. Na początku lat 80 XX w. zrezygnowano z szyb nad drzwiami (zmieniając umiejscowienie i rodzaj kaset na tablice kierunkowe) i pod szybami czołowymi (prawdopodobną przyczyną były skargi

105N pierwszy prototyp 1974 r.

pań motorniczych na przyglądających się gapiów na chodnikach i przystankach, którzy „podziwiali” ich nogi).

Od wagonu o numerze 573 uległ również zmianom układ elektryczny na wersję przełączalną 105Na, co opisałem w poprzednim numerze. Z wizualnych zmian jakie wprowadzono, należy jeszcze wspomnieć o dużej szafie sterującej, do której przeniesiono tablice ze stycznikami, znajdujące się wcześniej pod schodami (w tym miejscu często były zalewane wodą). Wraz z wprowadzeniem dużej szafy sięgającej sufitu zmniejszeniu uległy skrajne kłapy w dachu oraz zastosowano małe wygrozdzenie kabiny motorniczego nie obejmujące schodów i drzwi (można je jeszcze spotkać w kilku wagonach doczepnych). Przez lata 80 nie wprowadzano już zmian w wagonach, z wyjątkiem ostatniej partii z 1989 roku, w której zastosowano pełne wygrozdzenie kabiny motorniczego obejmujące jeden płat drzwi i połowę schodów.

Lata 90 upłynęły bez dostaw nowego taboru, przeprowadzane były jedynie remonty kapitalne wagonów już posiadanych (prowadzone u producenta, czyli w Chorzowskiej Wytwórni Konstrukcji Stalowych „Konstal”, jak i w zajezdniach), podczas których oprócz napraw blacharskich, a nawet wymiany całych pudeł, wprowadzano ujednolicone zmiany do wersji 105Na. Podczas remontu w Konstalu, sześć wagonów z Gliwic zmodernizowano do wersji dwukierunkowej 111N, gdzie wagony są połączone tyłami i tworzą 3 składy dwukierunkowe z drzwiami po obu stronach. Napęd jest w nich analogiczny jak w wagonach 105Na, z drobnymi zmianami związanymi z ich dwukierunkowością. Podczas dostaw w 1989 roku z ostatniej partii wagonów do zajezdni w Będzinie dostarczono 2 wagony 105NT (789 i 790) z rozruchem impulsowym (tyrystorowym) opracowanym przez krakowską AGH. Pierwszy z tych wagonów jest zachowany jako historyczny w Krakowie, gdzie obecnie przechodzi remont. Więcej nowych wagonów z rodziny 105N na śląsko-zagłębiowskie tory już nie dostarczono. W XXI wieku oprócz remontów wagonów zaczęto przeprowadzać modernizację powiązaną ze zmianą układu napędowego, ale to już zupełnie osobny temat.

Wnętrze wagonu 338

Fot. archiwum Konstal

Fot. A. Starosta

Adrian Pander

Zdjęcia: Tramwaje Śląskie S.A.

O bezpieczeństwie seniorów w Gryfnij Kasi

Świętochłowiccy seniorzy uczestniczyli w akcji profilaktycznej, zorganizowanej wspólnie przez policjantów, strażników miejskich i strażaków, wspieranych przez spółkę Tramwaje Śląskie, Urząd Miejski w Świętochłowicach oraz Muzeum Powstań Śląskich. Na tę okazję przygotowano specjalny tramwaj, który wyruszył w trasę w sobotę, 11 czerwca 2022 roku.

„Gryfno Kasia zaproszo do bany” - tak brzmiało hasło reklamujące świętochłowicką akcję. Pociąg o imieniu Kasia kursował na trasie od Gazowni do Łagiewnik. W tramwaju przedstawiciele służb mundurowych informowali pasażerów o tym, jak minimalizować ryzyko związane z codziennymi zagrożeniami oraz jak zadbać o bezpieczeństwo własne i swoich bliskich. Najważniejsze kwe-

stie zostały również ujęte na plakatach, które wyeksponowano w tramwaju.

W programie wydarzenia, obok przejazdów tramwajem połączonych z prelekcjami służb mundurowych, znalazły się również projekcje filmów na temat bezpieczeństwa, wspólna zabawa ze Sznupkiem, Żarkiem i Świonkiem (maskotkami odpowiednio: policji, straży po-

zarnej i straży miejskiej), zwiedzanie Muzeum Powstań Śląskich oraz słodki poczęstunek. Uczestnicy otrzymali materiały profilaktyczne oraz tzw. karty życia, dzięki którym w jednym miejscu będą mogli gromadzić informacje ważne dla ratowników w przypadku ewentualnej akcji ratunkowej.

red

Pokoloruj tramwajowy świat

Zapraszamy najmłodszych Czytelników do zabawy w kolorowanie. Co miesiąc, w tym miejscu, znajdziecie obrazki o tematyce tramwajowej. Od dziecięcej wyobraźni i pomysłowości zależeć będzie jakimi wypełnią się one kolorami. Pora szykować kredki i do dzieła!

Krzyżówka panoramiczna

Słynny uwodziciel	▼	Bydłę z garbem Bywa koszący	▼	Angielski tytuł szlachecki	Koziół Nie jawa	▼	Ramię Trunek (przest.)	▼	Ustne sprawozdanie	▼	Pies morski
Postępuje samowolnie											Święta z Asyżu, założycielka zakonu
Wśród planet											▼
►						Nasz rodak	►				
Ponoć zjadły go myszy		Warzywo do rosołu	Uchodzi do jeziora Bałchasz	Litera grecka	Imię Świętek Knieja					Pracował na szafocie	
►						Na niej frytki	►				
Nie należy do żadnej kasty								Wąwóz, parów	►		
►						Okazała u atlety	►				

Litery w kolorowych kratkach, czytane rzędami, utworzą rozwiązanie.

Wśród czytelników, którzy nadesłają prawidłowe rozwiązania do 15 lipca na adres wydawcy rozlosujemy nagrody rzeczowe. Z laureatem z poprzedniego numeru skontaktujemy się osobiście.

Adres redakcji: Agencja Mediów Lokalnych mediaL, ul. Katowicka 105, 41-500 Chorzów.
Rozwiązania można przysyłać pocztą elektroniczną (na adres: biuro@agencjamedial.pl).
Uwaga: oprócz adresu nadawcy należy podać numer telefonu kontaktowego.